

De reus van Antwerpen

De kop van Antigon in het Museum van Folklore te Antwerpen en.....

.....op het roer van de naar hem genoemde tjalk.

EEN van de trouwe deelnemers aan de zomerreünies van de Stichting Stamboek Ronde en Platbodemjachten is de tjalk Antigon, die behalve door de afmetingen (17,48 meter lengte) opvalt door een vervaarlijke gebaarde mannekop als roerversiering. Dat tussen de naam en de roerversiering een verband moest bestaan, was ieder wel duidelijk. Maar welk verband?

Om op die vraag een antwoord te vinden, moet u naar Antwerpen, want de eigenaren van de tjalk zijn rasechte Antwerpenaars en komen daar graag voor uit. En waar komt de naam Antwerpen vandaan? Luister naar het verhaal dat met aan Marseillaanse overdrijving verwante verve door onze Zuiderburen wordt verteld.

„Zeer veel jaren geleden woonde in een sombere burcht aan de oever van de Schelde, op de plaats waar nu het „Steen” staat, een reus van zeker tien voet hoog, die de naam droeg van Druon Antigon. De reus was een boos man, een ware plaag voor de bevolking van de streek, die door hem gebrandschat werd en mishandeld. Het ergst van al was het lot dat aan onze toenmalige schippers beschoren lag, want zij moesten hem steeds de helft van hun lading afstaan als zij voorbijvoeren.

Wee hem die trachtte te ontsnappen of die beproefde hem te bedriegen, want dan stapte Antigon met zijn grote laarzen eenvoudig in de Schelde tot aan het schip, grabbelde de schipper uit zijn verblijf, kapte hem een hand af met zijn zwaard en wierp die hand ver weg in de stroom. In de mond der schippers en op hun primitieve stroomkaarten is toen de woonplaats van de reus genoemd naar dat verschrikkelijk gebaar: HandWerpen (schrijfwijze die inderdaad voorkomt op de oudst bekende kaart van ons archief), later omgezet in Antwerpen.

Onze voorouders zijn tenslotte toch van het juk bevrijd met hulp van een jonge Romein, Brabo genaamd, die de reus succesvol bestreed en hem overwon. Als vergelding hakte Brabo toen de hand van de reus af en wierp die eveneens in de Scheldestroom.

Dit bevrijdend gebaar staat op de Grote Markt voor ons Stadhuis vereeuwigd in de vorm van een prachtig standbeeld dat onze redder voorstelt terwijl hij de reuzenhand wegslingert. Onder aan zijn voeten ligt de snode Antigon te sterven.

Veel bescheidener maar daarom niet minder mooi heeft Quinten Matsys (de smid die kunstschilder werd uit liefde) hem reeds vroeger afgebeeld in smeedwerk boven op de oude waterput voor de kathedraal”.

Aldus het verhaal, dat zoals ieder goed verhaal bepaalde historische aanknopingspunten heeft. De Romein Brabo heeft namelijk inderdaad bestaan en was landvoogd van België's oudste stad Tongeren. Hij was gehuwd met een nicht van Julius Caesar, terwijl Karel de Grote in rechte lijn van hem afstamt.

De legende van Antigon leefde voort tot de vijftiger jaren van deze eeuw in de jaarlijkse „Ommegang”: een optocht met reusachtige praalwagens die door Antwerpens straten trok. De oorsprong van deze optocht gaat terug tot in de 16e eeuw, toen dergelijke praalwagens werden gemaakt ter gelegenheid van onder andere de „Blijde intochten” van Keizer Karel V en de aartshertogen Ernestus en Ferdinand van Oostenrijk.

Bepaalde wagens vormden allens een vaste kern in de stoet. Deze speciale wagens, die nu nog bestaan, waren:

Het Zeilschip, vervaardigd in 1564 (door het gilde der schippers); de Olifant, vervaardigd in 1520; de

Walvis met Cupido op de rug, vervaardigd in 1570; de 3 Dolfijnen, in 1570; het Zeepaard, in 1582; de Reuzin, echtgenote van Antigoon, vervaardigd in 1765 door beeldhouwer Daniël Herreyns; Reus Antigoon, vervaardigd in 1535 door Pieter Coucke van Aalst, hofschilder van Karel V.

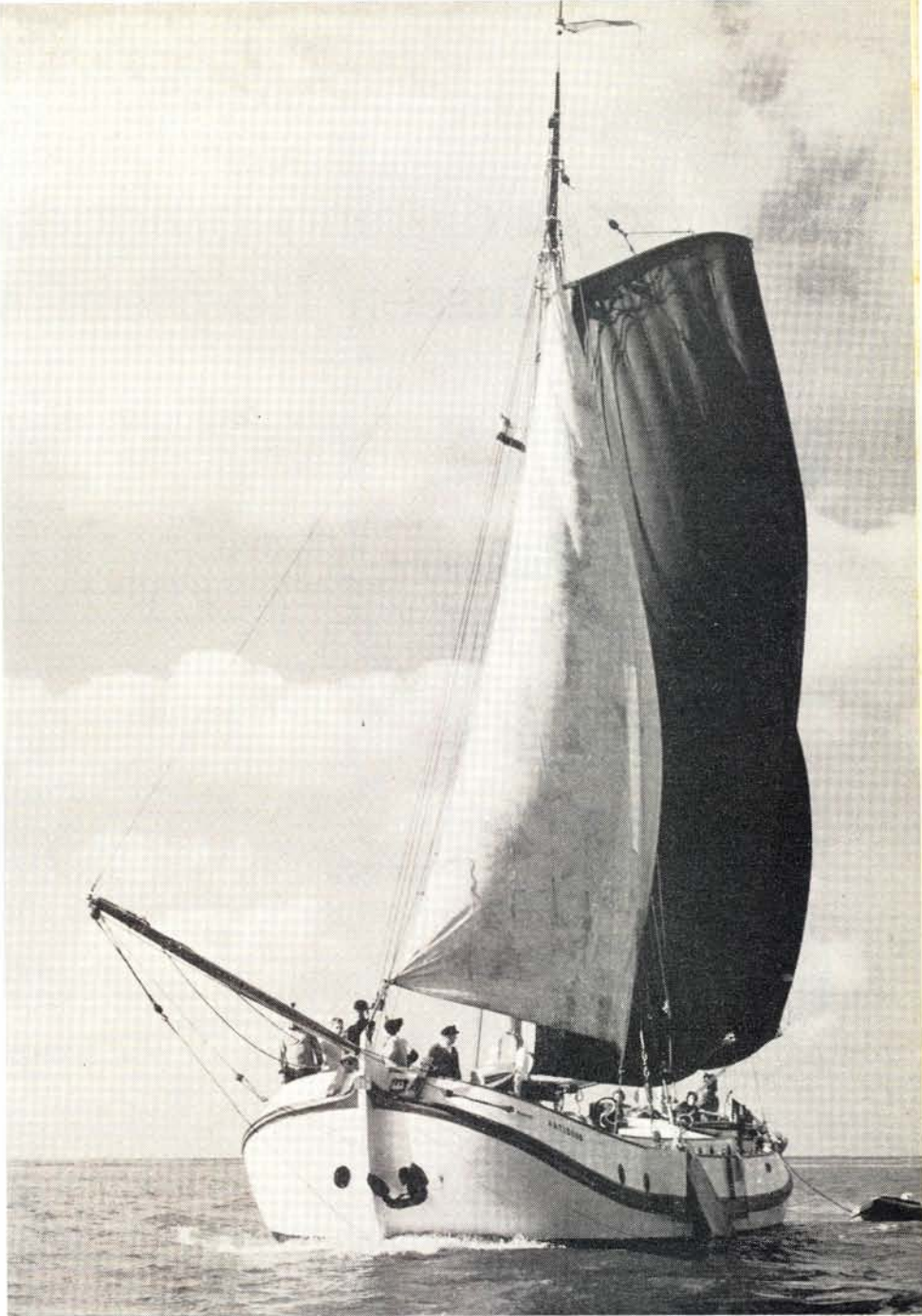
In de wagen van Antigoon zaten mannen verborgen, die het reuzenhoofd voortdurend van links naar rechts en van rechts naar links draaiden. Zo keek hij met woeste blik zijn medeburgers aan en deed de kinderen van angst wegstroepen achter moeders rokken.

Gezien de grote hoogte der wagens (twee verdiepingen van een woonhuis) moest men telkenmale de elektrische draden van de trams en de openbare verlichting wegnemen om de stoet voorbij te laten gaan. Het verkeer heeft echter in de laatste decennia zo'n omvang aangenomen dat men er ten huidigen dage niet meer aan denken kan de Ommegang nog te houden.

Het hoofd van Antigoon en dat van zijn gemalin zijn dan ook sedertdien permanent tentoongesteld in het Museum van Folklore, roerloos stil te midden van het verleden.

Bij het als jacht inrichten van hun tjalk hebben de eigenaren, de heren J. v. d. Cloot en F. Gion, gemeend „haar te mogen noemen naar hem die de naam gaf aan onze geliefde stad, waaraan wij op die manier naar buiten onze grote genegenheid en gehechtheid willen betuigen.

Door zijn hoofd op te stellen op de roerklik laten wij het weer van links naar rechts draaien en terug zoals vroeger op zijn praalwagen, en tot straf voor zijn wandaden moet hij ons op de rug zien en krijgt hij al het buiswater steeds maar vlak in het aangezicht”.

(Foto H. van Gils)

Tjalk werd genoemd naar legendarische figuur